

РЕСУРСИ БІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 027.7:378.4(477):929 + 316.774

Надія Іванівна ЛЮБОВЕЦЬ,
завідувач відділу теорії та методики біобібліографії
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
кандидат історичних наук (Київ).

МЕМУАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕСУРСІВ БІБЛІОТЕЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

Розглянуто питання розвитку бібліотечного краєзнавства в контексті української мемуаристики та новітніх інформаційно-комунікаційних процесів. Зазначено необхідність наповнення ресурсів бібліотечного краєзнавства матеріалами особового походження (мемуари, листи тощо), залучення громадських ініціатив та органів місцевої влади до створення унікальних контентних ресурсів на платформах бібліотек.

Ключові слова: мемуари, бібліотечне краєзнавство, електронний ресурс, контентний ресурс, громадська ініціатива, територіальна громада.

The issues of development of library of local history in the context of Ukrainian memoirs and advanced information and communication processes. The necessity of filling the resource library of local history materials of personal origin (memoirs, letters, etc.), public involvement initiatives and local authorities to create unique content resources of the platform.

Keywords: memoirs, local history library, electronic resource, a content resource, a public initiative, territorial community.

Рассмотрены вопросы развития библиотечного краеведения в контексте украинской мемуаристики и новейших информационно-коммуникационных процессов. Указана необходимость наполнения ресурсов библиотечного краеведения материалами личного происхождения (мемуары, письма и т.д.), привлечение общественных инициатив и органов местной власти к созданию уникальных контентных ресурсов на платформах библиотек.

Ключевые слова: мемуары, библиотечное краеведение, электронный ресурс, контентный ресурс, общественная инициатива, территориальная община.

У сучасному глобалізованому світі бібліотечне краєзнавство є важливою умовою як приближення віддаленого користувача до здобутків цивілізації, так і наближення «світу» до територіальної громади. При цьому в консервативному розумінні краєзнавчий масштаб вимірювався, як правило, рівнем регіону (Західна Україна, Слобожанщина, Поділля, Донбас, Таврія та ін.). Згодом під впливом глобалізованих інформаційно-комунікаційних процесів і суспільної динаміки сталось зрушення у бік традиційних історично впливових адміністративно-територіальних одиниць (міста обласного та районного підпорядкування — Львів, Косів, Чернігів, Одеса, Ніжин тощо). В епоху боротьби за переважання в суспільстві цивілізаційних цінностей, особливо після Революції гідності, по-новому постала проблема висвітлення людського потенціалу в масштабах найменшого населеного пункту (рівень сіл і селищ).

Краєзнавча діяльність сьогодні є одним із перспективних напрямів бібліотечної роботи (особливо на рівні публічних бібліотек) щодо відродження національної духовної культури, відновлення історичної пам'яті народу, виховання патріотизму, що надає бібліотекам регіональної специфіки та місцевого колориту. Аналіз сучасного стану історіографії даної проблеми дає підстави говорити про відсутність серйозних монографічних досліджень. В основному проблеми бібліотечного краєзнавства стали предметом розгляду в підручниках (скажімо: Кушнарєнко Н. М. «Бібліотечне краєзнавство» (К., 2007)), методичних посібниках і рекомендаціях (як-от: «Бібліотечне краєзнавство на сучасному етапі» (Донецьк, 2005); «Бібліотечне краєзнавство» (Рівне, 2005)), наукових статтях (до прикладу, В. С. Прокопчук розглянув основні напрями, форми та методи бібліотечного краєзнавства, зазначивши, що краєзнавча робота кожної бібліотеки потребує не лише упорядкування, а й теоретичного осмислення; М. В. Сергєєва проаналізувала становлення крайової бібліографії та реорганізаційні зміни в її формуванні, засновані на використанні сучасних інформаційних технологій; В. Т. Петрикова розглянула проблеми термінології національної краєзнавчої бібліографії [1–4]). Деякі аспекти краєзнавчої бібліографії розглядалися у дисертаційних дослідженнях (до прикладу: Петрикова В. Т. «Особливості ста-

новлення та розвитку системи краєзнавчої бібліографічної інформації в Україні (1917–1991 рр.)» (К., 2001) чи Блажкевич А. Л. «Краєзнавча бібліографія Галичини: становлення та розвиток (XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.)» (К., 2003)). Видано бібліографічний покажчик «Теорія, методика і практика бібліотечного краєзнавства (1997–2006)» (К., 2007)¹. Також проведено кілька конференцій, семінарів із даної проблематики², на яких розглядалися питання історії, теорії, практики та проблеми розвитку бібліотечного краєзнавства в умовах інформатизації, формування репертуару краєзнавчих видань, координації краєзнавчої роботи та викладено досвід провідних бібліотек з питань краєзнавства. Однак окремого дослідження, що було би присвячене методичним та практичним питанням наповнення антропологічною складовою краєзнавчих ресурсів, зокрема і мемуарами, немає.

При цьому мемуари є найбільш унікальним інструментом фіксації та публічної легалізації значення та ролі конкретної особи у житті найменшого населеного пункту, наповнення його живою історією та значущістю в контексті загальноукраїнського та світового дискурсу. Окрім того мемуари, в яких представлено суб'єктивне осмислення певних історичних подій, життєвого шляху конкретно-історичної постаті, окрім гуманітарно-історичного значення, стають в епоху цифрових технологій і дієвим економічним чинником, позаяк підвищують інтерес людської спільноти до української провінції.

Традиційно бібліотечне краєзнавство розглядають «...як сферу науково-практичної діяльності бібліотеки, пов'язану із збиранням, опрацюванням, зберіганням і доведенням до користувача краєзнавчих і місцевих документів» [2], що містить низку складових. Серед них: формування й ефек-

---

¹ Електронну версію видання див. : http://www.nibu.kiev.ua/files/el_res/teor_metod_biblkrzaznv1997_2006.pdf.

² Див.: Другі краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України» (К., 20 листопада 2013 р.); Перші Краєзнавчі читання пам'яті Петра Тронька «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України» (К., 22 листопада 2011 р.); міжнародний семінар «Бібліотечне краєзнавство: нові технології» (Х., 22–23 березня 2005 р.); міжвідомча наук.-практ. конф. «Бібліотечне краєзнавство як складова частина регіональної культурної політики» (Х., 26 вересня 2000 р.).

тивне функціонування систем краєзнавчої діяльності бібліотек, що передбачає створення та вивчення інформаційно-бібліографічних ресурсів краєзнавчої тематики та активного розповсюдження серед користувачів; здійснення пошуково-практичної дослідницької діяльності бібліотек, що передбачає вивчення історії бібліотек та бібліотечної справи в рідному краї, яка є часткою історії області, району, міста, села; вивчення рідного краю, пошуки нових відомостей, імен, оформлення їх у вигляді літописів, статей, повідомлень, колекцій, виставок тощо.

У цій діяльності бібліотеки керуються указами Президента України «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні на період до 2010 року» (Постанова КМУ № 389 від 10.06.2002 р.), «Про забезпечення підготовки і випуску багатотомного енциклопедичного видання „Звід пам'яток історії і культури України”» (2001 р.) і положенням «Про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України» (наказ Міністерства культури і мистецтв України № 314 від 11.06.96 р.). На часі прийняття нової концепції розвитку краєзнавства в умовах активізації розвитку громадянського суспільства та процесів демонополізації та децентралізації державної влади.

У сучасних умовах бібліотечне краєзнавство набуває нового звучання та передбачає не лише збір і зберігання краєзнавчої інформації, а нагально вимагає створення умов для інформаційно-технологічного забезпечення краєзнавства та організації обслуговування користувачів на основі нових інформаційних технологій. Такий підхід перетворює бібліотеки на краєзнавчі центри територіальних спільнот як основну ланку сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури територіальних громад. Адже саме публічні бібліотеки «...через загальнодоступність, універсальність ресурсів, продуктів і послуг, кадровий потенціал, максимальну наближеність до місцевого населення, багатофункціональність своєї діяльності є основним соціальним інститутом, здатним повно й оперативно задовольняти інформаційні потреби і місцевої влади, і місцевої громади» [3]. Це підтверджує необхідність появи нової обов'язкової складової в краєзнавчій роботі бібліотек, а саме створення на платформах бібліотек різних рівнів нових розгалужених краєз-

навчих Web-проектів із залученням до них територіальних громад. Нові, оригінальні електронні краєзнавчі продукти, розміщені на платформах порталів бібліотек, сприятимуть швидкому та ефективному просуванню бібліотечних ресурсів за запитами користувачів, де б вони не знаходились, і популяризації окремих територіальних громад.

Усі ці напрями роботи в царині бібліотечного краєзнавства передбачають, більшою чи меншою мірою, вивчення мемуарного спадку в різних проявах. По-перше, це бібліографічне дослідження мемуарів (створення реєстру спогадової літератури конкретного регіону); по-друге, вивчення історії бібліотечної справи через мемуари; по-третє, пошук, збір, оцифрування та виставлення на сайтах бібліотек повнотекстових версій мемуарів діячів історії, культури окремої території та спогадів осіб, життя та діяльність яких була пов'язана із цією місцевістю; по-четверте, створення окремих краєзнавчих Web-проектів, де мемуари були би представлені у вигляді окремого розділу, або виключно присвячених мемуарам.

На нашу думку, найбільш вдалою формою розміщення мемуарних матеріалів є створення саме окремих Web-проектів на сайтах бібліотек конкретного регіону із залученням всієї бібліотечної системи. Такий підхід сприятиме відродженню духовності, історичної пам'яті, формуванню у громадян, і передусім у молоді, любові до рідного краю, місцевого патріотизму, поваги до людини, відповідальності громад за збереження історико-культурних надбань. Залучення до цієї справи районних, міських, сільських бібліотек сприятиме використанню потенціалу громадської ініціативи³ для збереження національної культурної спадщини, формуванню національної пам'яті та свідомості, що підтверджується політичним курсом нової влади на децентралізацію.

---

³ Громадські ініціативи — форма локальної, найчастіше обмеженої в цілях і часі діяльності, колективної самоорганізації громадян (або окремої особи) для взаємодопомоги або захисту своїх інтересів в соціально-політичній і економічній галузях (найчастіше пов'язані з проблемами житла, освіти і виховання, транспорту, міського розвитку, культури, молоді, маргінальних груп, екології тощо).

Краєзнавче бібліотекознавство представлено на сайтах значної кількості бібліотек України, насамперед публічних. На порталі Національної історичної бібліотеки України розміщено «Путівник по краєзнавчих веб-ресурсах бібліотек України» (http://www.nibu.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=382&Itemid=1905), який включає відомості про краєзнавчі Web-ресурси бібліотек системи Міністерства культури України: Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки ім. І. Я. Франка, усіх обласних універсальних наукових бібліотек, Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка та Публічної бібліотеки імені Лесі Українки міста Києва. Перелік бібліотек подається у загальному алфавітному списку областей. Цей покажчик дає змогу виділити основні блоки краєзнавчої інформації, представленої на сайтах, а саме: електронний каталог та бази даних; краєзнавчі бібліографічні покажчики; відомості про краєзнавчу діяльність та ресурси бібліотеки; фактографічна інформація про регіон. На жаль, мемуари здебільшого не є відособленою частиною цих електронних ресурсів, хоча їх виокремлення значно підвищило б інтерес користувачів до ресурсів бібліотек, історії регіонів та сприяло б розвитку громадянського суспільства в найменших громадах.

Аналіз викладеного на порталах бібліотек краєзнавчого матеріалу дає змогу зробити висновок, що більшість із них складають традиційні картотеки, електронні краєзнавчі бази даних і краєзнавчі (тематичні та біобібліографічні) покажчики. Але сьогодні читачеві (особливо віддаленому) уже замало електронного каталогу та «глухих» списків краєзнавчої літератури — він вимагає електронних повнотекстових матеріалів (згрупованих у тематичні електронні виставки, колекції, окремі Web-проекти тощо), що значно пришвидшило б процес отримання потрібної інформації в онлайн-доступі за особистої участі в різноманітних проєктах (через блоги, віртуальні лабораторії) на платформах бібліотек у межах громадських ініціатив. Такий підхід дає потенційну можливість кожному особисто відчувати себе активною, дієвою частиною суспільно-політичного та культурного життя держави в цілому та бути співпричетним до

сучасного життя місцевих територіальних громад (районів, міст, селищ, сіл).

Цікавим із погляду насичення бібліотечних порталів матеріалами краєзнавчої тематики, зокрема й мемуарними, є досвід універсальних бібліотек Херсона та Харкова, які створили на своїх платформах окремі Web-проекти з краєзнавчою інформацією.

Наочним прикладом розміщення на бібліотечних інформаційних ресурсах мемуарів, на жаль, поки що єдиним, є сайт Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара (<http://lib.kherson.ua/>), який вміщує Web-проект «Краєзнавство Таврії» (<http://krai.lib.kherson.ua/>), що являє собою «...сукупність і синтез різноманітної, різногалузевої комплексної наукової інформації про минуле, сьогодення й майбутнє краю у контексті українського, європейського та світового розвитку».

У 2008 р. Херсонською обласною універсальною науковою бібліотекою імені Олеся Гончара розпочато роботу з акумулювання різноманітної краєзнавчої інформації в межах окремого інтернет-проекту «Херсонщина: час, події, люди...» (<http://www.krai.lib.kherson.ua/kherson.htm>). Цей проект має досить розгалужену систему рубрик: «Видатні постаті Херсонщини»; «Вони керували Херсонщиною»; «Почесні громадяни міста Херсона»; «Символіка Херсонщини»; «Літопис населених пунктів Херсонщини»; «Пам'ятні місця Херсона та області»; «Вулицями Херсона»; «Просвітницький рух на Херсонщині»; «Літературна сторінка»; «Херсонщина у мемуарах та спогадах»; «Зупинені миттєвості життя»; «Листи з Війни»; «Такою Херсонщину бачив світ (поштові листівки, конверти, марки та значки)»; «Краєвиди Херсонщини», які дають змогу користувачеві ознайомитися з різноманітними аспектами розвитку регіону. У рубриці «Херсонщина у мемуарах та спогадах» (<http://www.krai.lib.kherson.ua/memyaru.htm>) розміщено спогади очевидців та учасників історичних подій, які завжди збагачують особистісним колоритом офіційні публікації, наукові дослідження, тематичні нариси та привертають увагу потенційних читачів. Зокрема тут розміщено окремі матеріали з фонду краєзнавчого відділу: рукопис Бориса

Євгеновича Вадона «Гибель французів у радянській Росії»⁴, спогади Олександри Юхимівни Пошви⁵, листи директору Херсонської обласної бібліотеки ім. О. Горького (нині бібліотека ім. О. Гончара) Пошві Олександрі Юхимівні з приводу 75-річчя з часу заснування книгозбірні Ю. В. Шумського⁶, Б. А. Лавреньова⁷, С. М. Сумного⁸, С. В. Сергєєва⁹. Є надія, що даний проект буде поповнюватися новими матеріалами, адже саме електронні ресурси мають особливість до постійного поповнення та оновлення.

Інформаційний портал Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки (<http://www.library.kharkov.ua/>) містить краєзнавчий розділ «Харківщина» (<http://region.library.kharkov.ua/>) як окремий проект. Зазначено, що цим Web-проектом організатори виражають «...любов до рідної землі через призму підготовлених... матеріалів» і сподіваються, що «...вони допоможуть кожному відвідувачу відчутти, яке це надзвичайно славне ім'я — Харківщина». Кожний із

---

⁴ Містять відомості з історії сім'ї Ежена та Олександра Вадонів — засновників у 1853–1855 рр. чавуноливарного та механічного заводів в Херсоні, які з часом перетворилися у суднобудівельний та судномеханічний заводи. У 1912 р. Євгеном Вадоним побудовано суднобудівельні майстерні на березі річки Коревої на Карантинному острові.

⁵ Спогади директора Херсонської бібліотеки (тепер бібліотека ім. О. Гончара) Пошви О. Ю. за період роботи 1938–1941, 1944–1949 рр. У спогадах висвітлено процес формування колективу, умови роботи у бібліотеці, стан книжкових фондів, а також розказано про вирішення господарчих питань (ремонт приміщення бібліотеки, придбання меблів, палива) у повоєнні роки. Згадуються директори бібліотеки В. К. Шенфінкель, Васильєв, Винниченко, К. Білостоцька, Г. Л. Єременко.

⁶ У листі Ю. В. Шумського вміщено спогади артиста про дитинство, яке пройшло в м. Херсоні, про директора бібліотеки Віру Костянтинівну Шенфінкель, про літературні вечори та інші культурно-просвітницькі заходи, що організовувались у бібліотеці на початку ХХ ст. за її участі.

⁷ Б. А. Лавреньов у листі називає Херсонську бібліотеку своєю першою академією, читачем якої він став з першого класу гімназії, згадує директора бібліотеки В. К. Шенфінкель і свого хрещеного батька М. Є. Беккера, котрий 18 років працював у бібліотеці на громадських засадах.

⁸ Лист спеціального кореспондента газети «Радянська Україна», письменника Семена Сумного вміщує спогади про діяльність Херсонської бібліотеки у 20-х роках ХХ ст., яку очолювала В. К. Шенфінкель, та про культурно-просвітницькі заходи, що організовувались тоді у бібліотеці.

⁹ У листі С. В. Сергєєва вміщено спогади про роботу Херсонської обласної бібліотеки у 1906–1924 роках. Простежується зв'язок Б. А. Лавреньова з бібліотекою у спогадах двоюрідного брата письменника.

семи розділів проекту («Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини»; «Харківщина. Історичний нарис»; «Цікаве краєзнавство»; «Нові пам'ятники культури Харківщини»; «Почесні громадяни міста Харкова»; «Почесні громадяни Харківської області»; «Туристичне on-line лото: «Знайомтесь, Харківщина»») насичений повнотекстовими матеріалами, що вміщують великий фактографічний матеріал із різних аспектів життя регіону та в цілому є цікавим і затребуваним контентним ресурсом¹⁰, який презентує регіон не лише в масштабі держави, а й світу. Проект лише виграв би від розміщення на ньому спогадів про події, що відбувалися на Харківщині в різні часи. Лише побіжний пошук у Інтернеті мемуарів, пов'язаних з регіоном, виявив «Спогади Марії Манько про Голодомор. Харківщина» на порталі «Радіо Свобода» (<http://www.radiosvoboda.org/media/video/24778834.html>.) та матеріали «Війна в Афганістані: спогади ветеранів із Харківщини» на ресурсі «Слобідський край» (<http://www.slk.kh.ua/news/vlada/vijna-v-afganistanisprogadi-veteraniv-iz-kharkivshchini.html>.). Система гіперпосилань дає можливість без особливих витрат часу і ресурсів наповнювати електронні ресурси бібліотек матеріалами особового походження.

Аналіз сайту Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки містить ще один цікавий, з точки зору бібліотечного краєзнавства, інформаційний ресурс — «Бібліотеки Харківської області» (<http://all.lib.kh.ua/>), який знайомить з публічними бібліотеками Харківської області, їх діяльністю та досягненнями. Ресурс подає статистичні дані про бібліотеки області, інформацію про адресу електронної пошти, сайту, блогу, технічне забезпечення та можливість підключення до мережі Інтернет тощо. Зокрема відзначено, що в Харківській області функціонує 755 публічних бібліотек; комп'ютеризовано 197 бібліотек області, з них 141 мають доступ до мережі Інтернет; загальний фонд бібліотек становить 9 449 201 примірників; бібліотеки області обслуговують 478 856 користувачів. Наявність такої розгалуженої бібліотечної системи робить цілком реальною організацію

---

¹⁰ **Контентний ресурс** — ресурс, що містить авторську або унікальну інформацію.

роботи з формування єдиного краєзнавчого оригінального контентного ресурсу мемуарного характеру із залученням можливостей усіх бібліотек.

Однак бібліотечне краєзнавство є не єдиним напрямком формування краєзнавчих інформаційних ресурсів, оскільки наразі значно зросли можливості для створення цілої низки краєзнавчих проектів силами окремої громадської ініціативи (окремої особи, освітньо-мистецьких об'єднань — шкіл, ансамблів, оркестрів тощо). Це значно урізноманітнює і наповнює інформаційний простір краєзнавчою інформацією та сприяє приближенню найвіддаленішого села до загальноукраїнського та європейського суспільного життя. До таких проектів можна віднести: інформаційний портал Радивилова — «Радивилів.net» (<http://radyvyliv.net/>)¹¹, сайт «Підкамінь фестиваль» (<http://pidkamin.com.ua/>), історичний сайт хроніки старого міста — «Станіславів» (<http://stanislaviv.com/>)¹². Не зважаючи на різні цілі, які ставили перед собою організатори даних інтернет-проектів, мемуарна складова, якщо і не виділена в окрему рубрику, але є, або може стати їх частиною. Будь-який найвіддаленіший населений пункт України має свою неповторну історію і рясніє видатними іменами. Так, Радивилів — районний центр Рівненської області мало відомий українській спільноті, попри це у ньому свого часу побували такі визначні особистості як: письменники Григорій Сковорода (в 1745 і 1750 р.), Федір Глинка (1806 р.), Оноре де Бальзак (1847–1850 рр.), Іван Франко (1891, 1909 р.), Леся Українка (1891, 1893, 1895 р.), Ісаак Бабель (1920 р.), Улас Самчук (1910-ті рр. і 1941 р.); військові та політичні діячі Михайло Голенищев-Кутузов (1805–1806 рр.), Мирон Тарнавський (1914 р.), Симон Петлюра (1920 р.), Тарас Бульба-Боровець (1941 р.), В'ячеслав Чорновіл (1990-ті рр.) та інші. У місті народилися дипломат Микола Гірс (1820 р.), комерсант і меценат Мойсей Гінсбург (1851 р.), бібліограф Богдан Боднарський (1874 р.), композитор Герман Жуковський (1913 р.), єврейський поет Амір Гільбоа (1917 р.). Тут жили та творили письменники Модест Левицький (у 1900–1912 рр.) і Петро Козланюк (у 1930-

¹¹ Автор проекту Яшук Володимир.

¹² Автор проекту Шацький Роман.

ті рр.). Із 1838 р. командиром Волинської прикордонної бригади служив, живучи в Радивиліві, приятель Пушкіна Петро Каверін, якому той присвятив два вірші та якого згадав у «Євгенії Онєгіні». Інформація про цих діячів вміщена у розділі «Постаті краю» (<http://raduvyviv.net/person/>). Наповнення сайту «Радивилів.net» мемуарними матеріалами про ці події та виділення окремого проекту на його основі сприятиме не лише підвищенню інтересу українського читача, а й приверне увагу закордонних дослідників і туристів.

Цікавим для нас може бути і досвід наших найближчих сусідів — поляків, які мають окремі краєзнавчі сайти, які історично дотичні до нашої історії, навіть таких політично заангажованих територій як так звані «кресові землі». Зокрема, сайт історико-краєзнавчого спрямування «Stanislawow¹³. Grod Rewery» (<http://stanislawow.net/index.htm>) містить розділ «Kresowe wspomnienia i reportaie» («Кресові¹⁴ спогади та звіти») (<http://stanislawow.net/wspomnienia.htm>), що включає низку спогадів про проживання польських родин у місті¹⁵. Спогади ілюстровано старими фотографіями. Сайт створений у 2004 р., останні оновлення здійснено 28.04.2013 р., за цей час сайт відвідало 1 176 186¹⁶ осіб.

Як правило, сайти краєзнавчого спрямування виникають із ініціативи та за фінансування окремих осіб, що згодом, із різних причин приводить до затухання їхньої діяльності. Але так чи інакше, розміщені на них матеріали мають велике пізнавальне та виховне значення і можуть стати частиною інших ресурсів, зокрема і бібліотечних, у даному випадку Івано-Франківщини, оскільки змальову-

¹³ **Micro Stanislawow** (пол.) — з 1772 до 1918 р. — Станіслав (нім. *Stanislaw*), з 1918 до 1939 р. мало назву Станіславів, з 1939 р. радянською владою було повернуто австрійську назву Станіслав, а 9 листопада 1962 р. з нагоди 300-річчя місто було перейменовано у Івано-Франківськ.

¹⁴ **Східні Креси** (пол. *Kresy Wschodnie*, від польського слова «крес» — кордон, кінець, край) — польська назва територій нинішніх західної України, Білорусії та Литви, що колись входили до складу Речі Посполитої, її «Східна околиця». Польські жителі цих територій, в тому числі репатрійовані до Польщі називаються кресовянами.

¹⁵ 1662 до 1772 і з 1918 до 1939 місто мало назву Станіславів (пол. *Stanislawów*), з 1772 до 1918 — Станіслав (нім. *Stanislaw*), з 1939 — Станіслав, 1962 — Івано-Франківськ.

¹⁶ Така інформація зазначена на самому сайті (<http://stanislawow.net/index.htm#recent>) станом на 05.01.2013 р.

ють буденне життя польських родин кінця XIX – поч. XX ст. і перебіг політичних подій у 1919–1940-х рр. Бібліотеки, як найбільш розгалужена система державних культурних закладів, можуть взяти на себе ініціативу залучення до співпраці в краєзнавчій царині широкого громадського загалу. На допомогу може прийти і досвід роботи Web-проекту Всеукраїнська мережа «Громадські ініціативи України», місією якого є «розбудова громадянського суспільства в Україні на рівні місцевих територіальних громад» (<http://ngonetwork.org.ua/page/about/>), що дасть змогу підтримати громадську активність та стимулювати залучення до роботи громадських організацій молодих ініціативних людей з областей України та всіх зацікавлених осіб.

Інноваційним досвідом у справі реалізації громадських ініціатив є проведення обласного конкурсу міні-грантів бібліотечних ініціатив від Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки та Рівненського обласного відділення Української бібліотечної асоціації (далі — РОВ УБА), який стартував у лютому 2014 р. Конкурс міні-грантів був спрямований на підтримку проектів, «які сприяють втіленню креативних форм бібліотечної роботи з цільовими групами, інноваційних бібліотечних послуг для місцевих громад, заснованих на цифрових технологіях» та «...стимулювання професійного розвитку членів РОВ УБА, їх соціальної активності, підвищення потенціалу бібліотекарів, які діють в інтересах громади, та ролі РОВ УБА для існуючих та потенційних членів» (<http://libr.rv.ua/ua/libr/127-konkurs-mini-grantiv-bibliotechnih-iniciativ/>). У межах конкурсу пропонувалося підготувати творчий проект на одну із тем: «Інформаційні технології на користь громади»; «Бібліотека на захисті прав громади»; «Щаслива бібліотека — щаслива громада: бібліотечні адвокаційні кампанії»; «Візуалізуй бібліотеку: фото-відео-крос» «Стильні бібліотечні історії в соціальних медіа»; «Найкраща бібліотечна практика: розкажи, покажи, навчи»; «Професійний прорив». За результатами конкурсу було визначено переможців у трьох напрямках: «Інформаційні технології на користь громади»; «Візуалізуй бібліотеку: фото-відео-крос»; «Бібліотека на захисті прав громади». З погляду мемуарної спадщини для нас цікавий переможець у номінації «Інформаційні техно-

логії на користь громади», яким виявився проект Кореїчук Олени Федорівни — бібліотекаря публічно-шкільної бібліотеки с. Сварицевичі Дубровицької Централізованої системи публічно-шкільних бібліотек під назвою «Сварицевичі ХХ ст.»¹⁷, спрямований на виявлення маловідомих, суперечливих сторінок історії, збереження історичної пам'яті громади с. Сварицевичі та популяризації історичного краєзнавства. До участі у проекті були залучені: учнівська молодь, літні люди села, волонтери. Основна ідея проекту: шляхом діалогу з живими свідками подій (збір матеріалів, спогадів, листів, фотографій, запис інтерв'ю) здійснити історичні дослідження та створити відеоролики «Партизанський рух в селі Сварицевичі», «Доля сварицевичських євреїв у роки війни». Все це могло б стати частиною унікального контентного краєзнавчого ресурсу. У даному випадку відсутність технічних і технологічних можливостей на рівні сільської шкільної бібліотеки зведуть нанівець громадську ініціативу зі збереження свідчень живих очевидців історичних подій на Волині у 1930–1941-х рр. ХХ ст. Тому нагальним на сьогодні є проблема модернізації бібліотечної справи та її інформатизація, а саме: впровадження і розвиток в бібліотеках нових інформаційно-комунікаційних технологій, формування і використання електронних ресурсів, впровадження мультимедійних технологій, розвиток мережевої взаємодії бібліотек, підключення до світової системи Інтернет. На сьогодні про такий стан можна лише говорити на обласному рівні. Тому потенціал сільських, міських бібліотек (які не мають власних сайтів) залишається невикористаним. Тим самим втрачається цікава, унікальна краєзнавча інформація та падає ініціативність та зацікавленість бібліотекарів у результатах своєї діяльності. Саме впровадження мережевої системи на рівні найвіддаленішого села дасть можливість кожному користувачеві стати повноправним учасником громадянського суспільства в цілому та зробити посильний внесок у розповсюдження краєзнавчої інформації. За відсутності умов для розміщення матеріалів

---

¹⁷ Відеоролик проекту під назвою «Сварицевичі в ХХ столітті» виставлено на ресурсі *Youtube* (http://www.youtube.com/watch?v=enBf_4GEvwA).

сільських, районних бібліотек на власних ресурсах було б доцільним використання здобутків історичного краєзнавства на порталах обласних універсальних бібліотек, де вони б стали виокремленою частиною їх електронних ресурсів.

Робота зі збирання та оприлюднення краєзнавчих, зокрема мемуарних, матеріалів не можлива лише силами бібліотекарів, а вимагає широкомасштабної державної підтримки, допомоги читацького активу бібліотек та будь-якого віддаленого користувача, який має інформацію про ті чи інші місцеві події, спогади, що стосуються даної місцевості, регіону. Для цього необхідно створювати за ініціативи бібліотек та за підтримки місцевої влади форуми, блоги, проекти, міні-гранти бібліотечних ініціатив, які б залучали до збору мемуарної літератури окремої громади небайдужих і давали б змогу постійного поповнення такої рубрики новими бібліографічними та повнотекстовими матеріалами. Це, у свою чергу, дало б змогу організовувати окремі Web-проекти на сайтах бібліотек за прикладом Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара.

Таким чином, мемуари як носії історичної свідомості суспільства, національної свідомості та національної пам'яті сьогодні цікаві не лише як історичне джерело та культурно-історичний феномен, а є важливим і унікальним контентним ресурсом, який сприятиме становленню громадянського суспільства та включенню всіх потенційних його членів у розбудову української європейської держави. Формування краєзнавчих ресурсів, а вони за своєю сутністю є завжди унікальними, через географічну та історичну специфіку приверне увагу міжнародної спільноти до найвіддаленішого куточка України. А бібліотеки, як найбільш розгалужена державна структура в системі культури, мають стати центрами організації та координації роботи зі створення антропологічно зорієнтованих місцевих контентних ресурсів.

1. *Петрикова В.* Краєзнавча бібліографічна термінологія : національні особливості становлення теорії краєзнавчої бібліографії [Текст] / В. Петрикова // *Бібліотечний вісник.* – 2000. – № 4. – С. 13–20.
2. *Прокопчук В.* Бібліотечне краєзнавство: сутність і перспективи (на прикладі наукової бібліотеки Камянець-Подільського націо-

- нального університету імені Івана Огієнка [Текст] / В. Прокопчук // Краєзнавство. – 2012. – № 34. – С.15–22.
3. Романюк Ольга. Публічні бібліотеки Києва в системі розвитку краєзнавства [Електронний ресурс] / Ольга Романюк // Методична служба публічних бібліотек Києва. – Режим доступу : http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/2010/10/blog-post_31.html. – Назва з екрану.
  4. Сергеева М. В. Бібліотечне краєзнавство : стан і проблеми [Електронний ресурс] / М. В. Сергеева // Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21380/1/42-409-421.pdf>. – Назва з екрану.

REFERENCES

1. Petrykova, V. (2000). *Krayeznavcha bibliohrafichna terminolohiya: natsional'ni osoblyvosti stanovlennya teoriiy krayeznavchoyi bibliohrafiyi* [Local lore bibliographic terminology, theory of national peculiarities of local history bibliography]. *Bibliotekhnny visnyk* [Library Bulletin], 4, 13–20. [in Ukrainian].
2. Prokopchuk, V. (2012). *Bibliotekhne krayeznavstvo: sutnist' i perspektyvy (na prykladi naukovoï biblioteky Kamyanets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka* [Library Local Lore: Content and Perspectives (Scientific Library of Kamyanets-Podilskyi University named after Ivan Ohienko as an Example)]. *Krayeznavstvo* [Nandigram], 4, 15–22. [in Ukrainian].
3. Romanyuk, Ol'ha. (2010). *Publichni biblioteky Kyyeva v systemi rozvytku krayeznavstva* [Public libraries Kyiv in the system of local history]. In *Metodychna sluzhba publichnykh bibliotek Kyyeva*. Retrived from: http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/2010/10/blog-post_31.html. [in Ukrainian]
4. Serheieva, M. V. *Bibliotekhne krayeznavstvo : stan i problemy* [Library local history: state and problems]. Retrived from : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21380/1/42-409-421.pdf>.

Мемуарний потенціал ресурсів бібліотечного краєзнавства.

Любовец Н. І., завідувач відділу теорії та методики біобібліографії Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 201. – Вип. 12. – С. 359–376.

Розглянуто питання розвитку бібліотечного краєзнавства в контексті української мемуаристики та новітніх інформаційно-комунікаційних процесів. Зазначено, що мемуари як носії історичної свідомості суспільства, національної свідомості та національної пам'яті сьогодні цікаві не лише як історичне джерело та культурно-історичний феномен. Вони є важливим і унікальним контентним ресурсом, який сприятиме становленню громадян-

ського суспільства та включенню всіх потенційних його членів у розбудову української європейської держави. Формування ж краєзнавчих ресурсів, а вони за своєю сутністю є завжди унікальними, через географічну та історичну специфіку, приверне увагу міжнародної спільноти до найвіддаленішого куточка України. А бібліотеки, як найбільш розгалужена державна структура в системі культури, мають стати центрами організації та координації роботи зі створення антропологічно зорієнтованих місцевих контентних ресурсів. Тому необхідно розвернути роботу (на єдиних методичних засадах) по наповненню ресурсів бібліотечного краєзнавства матеріалами особового походження (мемуари, листи тощо), залучення громадських ініціатив та органів місцевої влади до створення унікальних контентних ресурсів на платформах бібліотек. Для цього необхідна модернізація бібліотечної справи та її інформатизація, а саме: впровадження і розвиток в бібліотеках нових інформаційно-комунікаційних технологій, формування і використання електронних ресурсів, впровадження мультимедійних технологій, розвиток мережевої взаємодії бібліотек, підключення до світової системи Інтернет. На сьогодні про такий стан можна лише говорити на обласному рівні. Тому потенціал сільських, міських бібліотек (які не мають власних сайтів) залишається невикористаним. Тим самим втрачається цікава, унікальна краєзнавча інформація та падає ініціативність і зацікавленість бібліотекарів у результатах своєї діяльності. Саме впровадження мережевої системи на рівні найвіддаленішого села дасть можливість кожному користувачеві стати повноправним учасником громадянського суспільства в цілому та зробити посильний внесок у розповсюдження краєзнавчої інформації.

Ключові слова: мемуари, бібліотечне краєзнавство, електронний ресурс, контентний ресурс, громадська ініціатива, територіальна громада

Memoir potential resource library Local History

Lyubovets N., Department Head Institute of biographical research Vernadsky National Library of Ukraine, Ph.D.

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Vol. 12. – P. 359–376.

The problem of local history library in the context of Ukrainian memoirs and advanced information and communication processes. Zazanacheno that memoirs as carriers of historical consciousness of society, national consciousness and national memory today is not only interesting as a historical source of cultural and historical phenomenon. They are an important and unique content resource that helps to create civil society and inclusion of all potential of its members in the development of European Ukrainian state. Formation

is local history resources, which are by their nature are always unique, because of geographical and historical specificity attract international attention to the most distant Ukraine. A library as the most extensive state structure in the culture system, have become centers of organization and coordination of the creation of content anthropologically oriented local resources. Therefore, it is necessary to expand the work (on the same methodological basis) to fill Resource Library local history materials of personal origin (memoirs, letters, etc.) involving community initiatives and local governments to create unique resources on the platforms of content libraries. This requires modernization of the library and its informatization, namely the implementation and development of libraries in the new information and communication technologies, development and use of electronic resources, introduction of multimedia technologies, the development of networking libraries connect to the world of Internet. Today on this situation can only say at the regional level. Therefore the potential of rural, urban libraries (without their own websites) remains unused. Thus, loss of interest, a unique natural history information and initiative and interest falling librarians in the results of their activities. This network system implementation at the most remote villages will enable each user to become a full member of the civil society and make a contribution to the dissemination of local lore.

Keywords: memoirs, library studies, electronic resources, content resources, public initiative, local community

Мемуарный потенциал ресурсов библиотечного краеведения.

Любовец Н. И., заведующая отделом теории и методики биобиблиографии Института биографических исследований НБУВ, кандидат исторических наук (Киев).

Украинская биографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. - С. 359–376.

Рассмотрены вопросы развития библиотечного краеведения в контексте украинской мемуаристики и новейших информационно-коммуникационных процессов. Отмечено, что мемуары как носители исторического сознания общества, национального сознания и национальной памяти сегодня интересны не только как исторический источник и культурно-исторический феномен. Они являются важным и уникальным контентным ресурсом, который будет способствовать становлению гражданского общества и включению всех потенциальных его членов в развитие украинского европейского государства. Формирование же краеведческих ресурсов, а они по своей сути всегда уникальны, через географическую и историческую специфику, привлечет внимание международного сообщества к отдаленным уголкам Украины. А библиотеки, как наибо-

лее разветвленная государственная структура в системе культуры, должны стать центрами организации и координации работы по созданию антропологически ориентированных местных контентных ресурсов. Поэтому необходимо развернуть работу (на единых методических принципах) по наполнению ресурсов библиотечного краеведения материалами личного происхождения (мемуары, письма и т.д.), привлечению общественных инициатив и органов местной власти к созданию уникальных контентных ресурсов на платформах библиотек. Для этого необходима модернизация библиотечного дела и его информатизация, а именно: внедрение и развитие в библиотеках новых информационно-коммуникационных технологий, формирования и использования электронных ресурсов, внедрение мультимедийных технологий, развитие сетевого взаимодействия библиотек, подключение к мировой системе Интернет. На сегодня о таком состоянии можно только говорить на областном уровне. Поэтому потенциал сельских, городских библиотек (которые не имеют собственных сайтов) остается неиспользованным. Тем самым теряется интересная, уникальная краеведческая информация и падает инициативность и заинтересованность библиотекарей в результатах своей деятельности. Именно внедрение сетевой системы на уровне самого отдаленного села даст возможность каждому пользователю стать полноправным участником гражданского общества в целом и внести посильный вклад в распространение краеведческой информации.

Ключевые слова: мемуары, библиотечное краеведение, электронный ресурс, контентный ресурс, общественная инициатива, территориальная община.